

ACC. N:R. M. 7097: 1-20.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
Härad: Kinnared Adress: Ålgårsliden
Socken: Dämmingslanda - Västbo Berättat av: Karl Andersson
Uppteckningsår: 1941 Född år 1883 i Blädinge

Uppteckningen rör Offerkast. s. 1-17.
Bäva lik till kyrkan. s. 17.
Hälsokällor. s. 19.
Lätta bort landdränk i
stubbe. s. 20.

Ullma K. 27

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
Härad: Kimsvald Adress: Östgömslery
Socken: Dämmingel.-Veduslöv Berättat av: Karl Olofsson
Uppteckningsår: 1941 Född år 1883 i Blådinge

Uppteckningen rör offerkast i Dämmingelanda och Veduslöv, vilka församlingar i kyrksligt hänseende hört samman i ett pastorat sedan 1880 och ha mycket gemensamt i den kommunala förvaltningen, varför jag ansett det gå för sig att sammanföra uppgifterna från båda socknarna i samma uppteckning.

Om berättaren Karl Olofsson, som fänt tjänat som sagesman och för vilken förklaring lämnas tidigare, meddelas att han sin mesta tid bott i Dämmingelanda.

ACC. N:R.

M. 7097:1.

Landskap: Småland
Härad: Kinnared
Socken: Dämmingelanda
Uppteckningsår: 1941

Upptecknat av: Martin Engnell
Adress: Ålgårdsby
Berättat av: Karl Andersson
Född år 1873 i Blådinge

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1.

Svar å kartflägelista nr 27.
Offerkast.

I Dämmingelanda och där omkring finns några stycken platser, där man före brukade kasta pinnar och stenar, när man gick förbi. Man kallade de högar, som sålunda uppkommo, offerkast eller skundom blott offerhögar. Något annat namn på dessa är ej känt.

I skogen, som ligger mellan Dämmingelanda och Tåvelsås finnes omedelbart intill vägen i själva gränsen mellan dessa båda socknar en något försumpad grop av c:a 70-80 cm djup

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7097 : 2

Landskap: Sonåland Upptecknat av: Martin Engnell
Härad: Kimnevald Adress: Ålgårdslug
Socken: Dänningelanda Berättat av: Karl Andersson
Uppteckningsår: 1941 Född år 1873 i Blädinge.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2.

från vägbanan räknat. Gropen är ganska vidlyftig och med långsluttande kanter, och i mitten brukar vissa tider av året samlas vatten till något mera än en alms djup. Gärdesgården, som utgör gräns mellan de båda socknarna, går ungefär mitt över gropen, som nu är beväxten med buskar och risbuxar, så att man nu knappast lägger märke till den, och det är ej heller många, som fästa anseende vid denna plats.

Gropen, som än i dag bär namnet "Gnallakålan", var emellertid förr så mycket mera uppmärksamhet och

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 7097:3

Landskap: Småland
Härad: Kinnared
Socken: Dänningelanda
Uppteckningsår: 1941

Upptecknat av: Martin Engnell
Adress: Älgmidsby
Berättat av: Karl Andersson
Född år 1823 i Blådinge.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3.

ansågs som en plats för allahanda
spöckerier. Ibland trodde sig folk ha
sett lyse framför sig, och man kunde
få höra skrike i skogen, som lå en
människa ropar på hjälp. Kände man
förbi platsen med hästskjuts, kunde
det hända, att hästen plötsligt vart
förskrämd och började svettas. När
man så var kommen förbi kunde han
bli som vanligt igen.

Allt detta hände emellertid blott
den som ej kände till platsen, ty den,
som gjorde det kastade (affrade) alltid
en kvist eller sten, när han for förbi,

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7097:4.

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
Härad: Kimmerdald Adress: Ålgårdsby
Socken: Dänninglanda Berättat av: Karl Andersson
Uppteckningsår: 1941 Född år 1873 i Blådinge.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4.

i graven och fick vara ifred.

Vad var det då för märkligt med "knallakålan"? Saken var den, att en "västgösknalle" en gång i tiden blivit mördad och mörkastad i graven, som därefter kallats knallakålan.

Länstulsen ägde rum någon gång på 1820-talet. En dag på värsidan uppenbarade sig en knalle i Dänninglanda by och gick omkring i gårdarna utbjudande sina varor. Han hade på sistu tiden haft några glänsande affärsdagar, och hans plånbok hade till följd blivit berikat med många

Skriv endast på denna sida! .

ACC. N:R.

M. 7097:5

Landskap: Småland
Härad: Kinnared
Socken: Dänningelanda
Uppteckningsår: 1941

Upptecknat av: Martin Engvall
Adress: Sjöghustslöy
Berättat av: Karl Andersson
Född år 1873 i Blådinge.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5.

sedlar, vilket mannen ej var sen att skryta över. Någon illasinnad vinningshungerande person hade emellertid fattat alltför stort begär till hans slinna plånbok och forskat ut, att knallen på kvällen ännade bege sig till Tåvlsås. I skymningen begav han sig därför iväg före knallen halvvägs till Tåvlsås och lade sig i försigt utmed vägkanten, där skogen var som tätast, d. v. s. just vid gräsen, där man på morgonen påföljande dag fann knallens döda kropp. Förmodligen hade

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 7097:6

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
Härad: Kinnared Adress: Sjöghultslug
Socken: Dänningelanda Berättat av: Karl Andersson
Uppteckningsår: 1941 Född år 1873 i Blådinge.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6.

knallen först fått något dödande slag
och sedan blivit kastad i gropen, som
vid tillfället lär ha varit vattenfylld,
varför det skulle se ut som om han
själv fallit i gropen, då ju vattnet väl
de nästan ändå uppgick till väggarna.
Som först nämnts gick sockengränsen
från över gropen, men eftersom liket
hittades i den del, som hörde till
Dänningelanda blev det begravd i
Dänningelanda kyrkogård.

Närhelst man sedan färdades förbi
denna plats, kastade man någonting
i gropen. Oftast tog man en sten

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 7097:7

Landskap: Småland
Härad: Kimsvald
Socken: Dömningslanda
Uppteckningsår: 1941

Upptecknat av: Martin Engsted
Adress: Ålgårdsby
Berättat av: Karl Andersson
Född år 1873 i Blådringe

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7.

men även en kvist, träpinne eller dylikt användes. Då småningom bildades en liten hög på botten av graven, vilken under årens lopp fylldes i någon mån, när kvistarna försvunnit, varför man kan anta, att den från början varit något djupare än den är i dag. Ibländ användes ris-högen upp. Om vilken anledning detta skedde är ej bekant, men förmodligen var det blott för att man tyckte högen började bli för stor.

Sedan att affen vid "knalluhålen" fortlevde till efter skolskiftet 1899-1900

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7097:8.

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engner
Härad: Kinnared Adress: Sjöghussjö
Socken: Dämmingelanda Berättat av: Karl Andersson
Uppteckningsår: 1941 Född år 1873 i Blådinge

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8.

men förekom ej i upptecknarens be-
dom eller efter 1910.

Vid den s. k. Kvarnbäcken i Vedes-
tör en km. från Vederslövs kyrka å
vägen Dämmingelanda Vederslör fanns
före en afferhäg. Liksom vid "knal-
lakålan" affrades här antingen stenar
eller knistar, beroende på vad man
lättast fick tag i.

Anteckningen till att man affrade på
denna plats var att en lantbrukare
vid namn K. Andersson från Vallen
invid Vågrö där föll av sin skjuts
och dödas, då han ryksoften 1881

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 7097:9

Landskap: Småland
Härad: Himnared
Socken: Vaderslöv
Uppteckningsår: 1941

Upptecknat av: Martin Engsted
Adress: Ätthultshög
Berättat av: Karl Andersson
Född år 1883 i Blådinge

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9.

var på väg till en bekant i Vaderslövs
Lerregård. Vägen gjorde förr i tiden
vid platsen för olyckan en koar
krök invid bron över bäcken, och
Andersson, som vid tillfället var be-
sökt, föll av i svängen och slog
huvudet emot en sten. I denna sten
inhuggdes sedan ett litet kors, vilket
var svårt synligt, då upptecknaren
gick i skolan i Vaderslöv, d. v. s. un-
der de närmaste åren efter 1915. Nu
kan dock ej korset urskiljas på stenen.
Det var just denna sten man kastade
på, då man gick förbi, så att den

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 7097:10

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
Härad: Kinnared Adress: Älgshuset
Socken: Dänningelanda Berättat av: Kure Andersson
Uppteckningsår: 1941 Född år 1873 i Blådinge.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10.

ihland var helt övertäckt.

På denna plats påstodo sig folk ha sett spöken. Sålunda påstods det, att man sett en humdläs onansperson vandra fram och åter vid bron, då man färdades förbi här nattetid. I ihland såg man ett litet lyse, som likt ett litet klot hvarrade upp och ner alltid på samma avstånd framför en.

I början av 1900-talet hade man ej helt upphört att affa på denna plats men det var ej många, som fortsatte därmed, och efter 1905

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 7097 //

Landskap: Småland
Härad: Kinnared
Socken: Väderstör
Uppteckningsår: 1941

Upptecknat av: Martin Engwall
Adress: Sjöbultslug
Berättat av: Karl Andersson
Född år 1883 i Blådinge.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

//

hade man helt upphört härmed, om-
talar Andersson. Dessa uppgifter ha ä-
ven kontrollerats genom berättelser av
andra sagsmän.

Man uppteckade även å andra ställen
än den, där någon människa ljutit
döden. Suledningen kunde vara, att
en våldshandling, slagsmål, otukt
m.m. Ägt rum.

I närheten av vägskeket invid
Väderstörns kyrka och alltså blott några
hundra meter från nyss beskrivna
offerkast fanns under även före
sekelstiftet en dylik hög. Endast

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M. 7097:12

Landskap: Småland
Härad: Kinnared
Socken: Vaderslöv
Uppteckningsår: 1941

Upptecknat av: Martin Engnell
Adress: Nyhemssky
Berättat av: Karl Andersson
Född år 1883 i Blåbänge

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12

ris lyckas här ha affrats, ty högen
blev ganska stor, omtalar Andersson, och
brändes flera gånger.

På denna plats hade en yngling någ-
ra år före 1885, närmare bestämt 1882
överfallits av en annan person och fått
ett våldsamtt slag i huvudet av en
gärdesgårdsstör, så att han från den
dagen blev rubbad till sitt förstånd,
varför han vårdades å hospital flera
år. Måttningen till detta överfall var
svartspuka. Sen dag 1890 som indirekt
följd av slaget, och man hade redan
dessförinnan börjat kasta ris på den

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 7097: 13.

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engquist
Härad: Kinnared Adress: Ålgårdslid
Socken: Vaderstorp Berättat av: Karl Andersson
Uppteckningsår: 1941 Född år 1883 i Blådinge

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV13.

ifrågavarande platsen.

Karl Andersson berättar även, att det i hans barndom 1890-1900 fanns en offerhäg utmed vägen Sämningelanda Vaderstorp i skogen, som skiljer de båda församlingarna åt. En person hade vid ett tillfälle här överaskat en av Vaderstors nya flaustrande personer (som var gift och hade familj) i en intim situation tillsammans med en flicka, som åtnöjt mindre gott anseende i bygden. Historien kom ut, och resultatet blev, att en liten ris-hög väckte nyfikenhet och omhulldes

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7097:14

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Martin Egnell

Härad:

Kinnared

Adress:

Älgheussby

Socken:

Vederstén

Berättat av:

Karl Andersson

Uppteckningsår:

1941

Född år

1883 i Blådinge.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14.

några år genom påläggande av nya
kvistar.

Att man afflade på en dylik plats
var mera av rent skämt och för att
vara elak emot de skyldiga. När man
däremot afflade på en plats, där någon
dödat, skedde det för att man fruktade,
att den döde "gick igen", då och följde
efter en eller ställde till något obe-
hag, då man färdades förbi. En egen-
domlig och intressant föreställning var,
att man trodde den döde gå igen
under så lång tid, som en kan pått
leva normal livstid. Om alltså en

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 7097:15

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
 Härad: Kimmund Adress: Älgheultshög
 Socken: Vedustöv Berättat av: Karl Andersson
 Uppteckningsår: 1941 Född år 1883 i Blädinge.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

15.

mördad person kunde uppmått 80-90
 års ålder, offrade man så länge, att
 han varit minst så gammal, om
 han fått leva. Om en person döda-
 des i unga år, måste man alltså off-
 ra betydligt längre än om han
 dödas vid framskriden ålder, då han
 ändå ej kunnat leva så länge till.
 Beträffande för denna här var för
 öfrigt den omständigheten att man
 offrade så länge vid "knallakådan".
 Den mördade knallen var nämligen
 ganska ung, när han dog. Det var
 för öfrigt ej så många med denna

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 7097:16

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
Härad: Kimnåld Adress: Sölghultslug
Socken: Vesterlöv Berättat av: Karl Andersson
Uppteckningsår: 1941 Född år 1883 i Blädinge

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

16.

Länge man skulle offera, utan man
utstäckte hellre offerandet lite mera
än vad man kunde sig behöva
för att vara säker för att ej bli
opredad av den döde. Men länge
man kastade på en offerkast bröd-
de egentligen allra mest på det in-
teresse, med vilket den timade händelsen
omfattades av bygdens folk.

Då marken var snötäckt och inga
lösa kvistar hittades på marken,
högst man av kvistar på häden.
Även om man åkte på en skjut,
var det ej rådligt att församma åt.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7097:17

Landskap: Småland
Härad: Kinnared
Socken: Vederstöv
Uppteckningsår: 1941

Upptecknat av: Martin Engnell
Adress: Sölyhultsly
Berättat av: Karl Andersson
Född år 1883 i Blådinge.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

17.

kasta något, varför man nogsam-
sakade in furken i god tid, innan
man kom fram och häll åt sidan
för att man skulle komma åt att
röcka att bryta av en gren på nå-
got träd i närheten.

Att man sade något då man
kastade, är ej känt på orten och har
ej förekommit under de två årtion-
dena före sekelskiftet 1899-1900.

Kustvägar, där man brukat vila
med lik på väg till kyrkogården
ha ej förekommit. Det var beklagligt
att bära liken ända från hemmen

Bära lik
till kyrkan

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7097:18

Landskap: Småland
Härad: Kimmared
Socken: Västervik
Uppteckningsår: 1941

Upptecknat av: Martin Engnell
Adress: Ålgårdsby
Berättat av: Karl Andersson
Född år 1883 i Blådinge.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

18.

fram till kyrkan, men man var
alltid ätta man till att bära,
och lyftes vid på så sätt, att
2 i laget ned jämna mellanrum
avläste och fingo vila ut för att
sedan avläsa nästa par. Hade man
därför ej alltför lång väg till kyr-
kogården, bar man utan uppehåll,
men när man hade lång väg dit,
förekom det att man ibland satte
mer kistan på marken så att alla
fingo "justa" alltemellanåt, men någ-
ra särskilda rastställen hade man
ej. (På somliga platser s. ex. i Ålgårds

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7097:19

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
 Härad: Kinnisvald Adress: Ölghultslid
 Socken: Veteustör Berättat av: Karl Andersson
 Uppteckningsår: 1941 Född år 1883 i Blädinge

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

19.

socken, som är mycket vidsträckt och där många hade milslång väg till kyrkan, hade man särskilda rastställen, som varo utmärkta med en stor rät flat sten, på vilken kistan ställdes ner, då man vilade)

Frågorna 8-12 i frågelistan kunna ej besvaras, då intet framkommit, som ger stöd åt att de efterfrågade företeelserna förekommit i bygden.

Vid s. k. hälsokällor brukade man ofta för att få bot emot sjukdomar. I Ökenslunda i Veteustör finnes en källa i vilken finnes en stor djup källa

Hälsokällor

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7097:20

Landskap: Småland
 Härad: Kimmared
 Socken: Västervik
 Uppteckningsår: 1941

Upptecknat av: Martin Dagnell
 Adress: Sölgårdslag
 Berättat av: Karl Andersson
 Född år 1883 i Blådinge

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

20.

som ansetts som hälsakälla. Man aff-
 ade här mestadels stenar och be-
 grifvar, men det var ej heller ovan-
 ligt, att man affade pennningar.

Å en liten holme i Västerviksjön
 fanns i slutet av 1800-talet en stor
 stubbe, vid vilken man affade på
 så sätt att man slog spikar i den
 samma för att få bort småt tand-
 värk. Man petade först i den vär-
 skande tanden med spiken, som se-
 dan slags i stubben.

sätta bort
 tandvärk

Skriv endast på denna sida!